Koonti: Johanna Barkman, Johanna Liukkonen ja Katriina Nokireki, Pesäpuu ry:n nuorten tiimi

KOULUKODISSA OLEVAT NUORET KERTOVAT

"Oon sijoitettu niin nuorena, että kaiken minkä elämässä osaan oon oppinu laitoksissa".

Oheinen materiaali on kerätty haastattelemalla Valtion koulukodeissa (THL) asuvia nuoria syksyllä 2019. Haastattelut ovat toteuttaneet koulukodeissa työskentelevät ohjaajat osana käynnissä olevaa koulukotien kanssa lähes vuoden kestävää ARJEN OSALLISUUDEN TYÖKALUT –kehittämisprosessia, jossa yhdessä työntekijöiden ja nuorten kanssa vahvistetaan jo olemassa olevia ja kehitetään uusia työvälineitä.

Tässä materiaalissa nuorten vastaukset ovat mahdollisimman autenttisessa muodossaan. Nuorten ajatukset ovat koottu samantyyppisiin vastauksiin siten, että alkuperäistä vastausta on kunnioitettu.

Valtion koulukodeissa olevat nuoret ovat käyttäneet nuoren elämänsä aikana useita erilaisia palveluita, joten heidän näkemyksensä turvallisuudesta, ammattilaisista ja laitoksessa olevista käytännöistä ovat hyvin arvokkaita. Heidän näkemyksensä perustuu pitkälle näkemykseen, jossa palvelut nähdään ihmissuhteina. Tähän samaan ajatukseen yhtyvät myös Pesäpuun koordinoimassa Voima vaikuttaa! –nuorten kokemusasiantuntijaverkostossa mukana olevat nuoret ja nuoret aikuiset.

Nuoren palaute haastattelusta:

Tulitko kuulluksi?
Kyllä. Olo oli kuin presidentillä sillä sain kertoa kaikki ajatukseni.

Mitä mieltä olit tästä tavasta haastatella sinua?
Tähän oli helppo vastata ja kun omaohjaaja/t on kyselemässä,
niin se helpottaa omaa keskittymistä ja vastausten antamista,
sillä tiedän että en tule tuomituksi. Tämä oli positiivinen kokemus

MITEN LUODAAN HYVÄ RYHMÄ LAITOKSESSA?
MITEN TULLAAN TOIMEEN OSASTOILLA / YKSIKÖISSÄ?

Tutustumalla ajan kanssa, pikkuhiljaa yhteen sulautumalla. Sellaisella positiivisella hyvällä yhteishengellä, kaikilla sama tavoite, kehitetään yhdessä.

On ystävällinen uudelle ryhmäläiselle; esittelee itsensä, yrittää tutustua esim. juttelemalla. Nuoret muodostavat ryhmän keskenään, aikuiset enemmän taustalla. Hyvä ryhmä muodostuu saman henkisistä nuorista. Saman ikäiset nuoret yhteen ja samankaltaisia ongelmia omaavat nuoret yhteen on parempi. **Todella nuoria ei pitäisi laittaa samaan esim. nuorten kanssa, joilla on päihdeongelma. Helppo vetää mukaan.**

Autetaan toista nuorta

- Olemalla kaikille kiva
- Olemalla ystävällinen ja hyväksymällä muut
- Ei kiusata tai ärsytetä toisia.
- Pitää kunnioittaa toisten erilaisia taustoja, erilaista luonnetta, persoonallisuutta, erilaisuutta.

Hyvä ryhmä vaan tulee, ihmisillä pitää ”synkata” keskenään. Kemiat vaikuttavat. Ei voi luoda pakottamalla. Aikuiset ei tässä voi auttaa; aikuiset vain rajaa ja sanoo, että ei. Toisaalta voi ehkä myös näin mahdollistaa hyvää henkeä. Aikuisten kanssa ryhmänä sekä yksilöllisesti keskustelemalla asioista, käyden läpi yhteisiä sääntöjä ja niitä aika-ajoin päivittämällä, mikäli olosuhteet sitä vaatii.

Nuorten kanssa keskustelemalla myös rajoista eli mitä nuorilta odotetaan sekä siitä mikä luo turvallisuutta osastolla. Kysymällä nuorilta heidän mielipidettä siitä, mitä he itse haluavat arjesta, omalta elämältä ja muokkaamaan sitä mukaan käytäntöjä/sääntöjä nykypäivään, mutta aikuisjohtoisesti kuitenkin ja niiden rajojen sisällä mitkä luovat turvallisuutta arkeen ja mitkä ovat hyväksi havaittuja kasvatuksessa.

MINKÄLAISIA AIKUISIA ON HYVÄSSÄ RYHMÄSSÄ / OSASTOLLA / YKSIKÖSSÄ?

Aikuinen

- auttaa jaksamaan
- osaa antaa tilaa ja aikaa nuorille
- kannustava
- hyväksyvä
- kiva, mukava, hauska
- kuunteleva
- luotettava
- positiivinen
- auttavainen
- myötätuntoinen
- huumorintajuinen
- juttelee nuorten kanssa kaikista asioista, ei vain "työasioista"
- ei valita turhasta; jos kysyy voiko tehdä jotain, niin automaattinen vastaus on ei! (ihan vaan koska voi)
- on vähän toleranssia nuoren pienille virheille, ei heti rangaista esim. huonehoidolla.
- osallistuu välillä esim. pelailuun
- ei sääntörobotti / kylmä – ymmärtää nuorten taustat.
- ei saa olla natsi!

Aikuinen kohtaa nuoren aidosti ja yksilöllisesti. Hän ei tuomitse, mutta puhuu suoraan asioista. Aikuinen puuttuu ajoissa ongelmiin. Aikuisen auktoriteetti syntyy järjestyksestä ja turvallisuudesta. Kunnioitus yhtä lailla, voi kertoa luottamuksella asioita, joita ei kerrota kaikille. Aikuisella ja nuorelle on myös kahdenkeskisiä asioita.

Aikuinen osaa parantaa itsetuntoa ja ottaa sinut sellaisena kuin olet. Hyvät aikuiset ovat hyvän ilmapiirin luojat, eikä puhuu nuorista pahaa (ei keskenään eikä muille nuorille silloin kun asianomaista itseään ei ole paikalla). Että luovat kaikille turvallisen ja rennon olon. **Hyvät aikuiset ovat sellaisia, jotka kuuntelevat, joihin voi luottaa ja joille voi kertoa omista mokistakin ilman hylkäämispelkoa. Sellaiset aikuiset ovat hyviä, joita voi mieltää isä- tai äitihahmoiksi eli sellaiset, jotka ovat niin kuin sijaisperhe.**

HYVÄ YHTEISHENKI, ME-HENKI MOTIVOI PARHAITEN, KUINKA SITÄ LUODAAN?

”Yritetään tulla toimeen.”

- Hyväksytään kaikkien mielipiteet, annetaan jokaiselle tilaa tasapuolisesti, luodaan yhdessä säännöt ja noudatetaan niitä.
- Kuuntelemalla kaikkia, olemalla mukava.
- Kunnioittamalla itseä ja toisia.
- Yhteisellä tekemisellä.
- Kiireettömällä yhdessä olemisella.
- Juttelulla, pelaamisella, nauramisella.
- Lämminhenkisellä ilmapiirillä, johon kaikki vaikuttaa: tunnelma, musiikki, ruoka ja ruokailutilanteet.
- Samankaltaiset nuoret.
- Kannustamalla toisiaan.
- Huomioimalla, otetaan kaikkien mielipiteet huomioon eikä ketään jätetä ulkopuolelle.
- Pelataan yhdessä pöytäpelejä, askarrellaan kortteja erilaisia pyhiä varten omaisille tai toisillemme (muille osastoille).
- Istutaan yhdessä alas ja keskustellaan asioista, käydään läpi sääntöjä muistutuksen mielessä ja uusien sääntöjen sisäistämisessä.

Rajoitetaan tarvittaessa ja ollaan läsnä, kuunnellaan nuoria ja tunnetaan ne omat nuoret sen verran hyvin, että osataan lähestyä heitä ja puhua vaikeista asioista ongelmista syyttämättä nuorta tai pelottelemalla nuorta uusilla sanktioilla. Kaikista uusista säännöistä, joita nuoria ei tiedä voisi aluksi antaa varoituksen ja keskustella siitä ja toisella kerralla annetaan sanktio, sillä nuoren kanssa ollaan jo aikaisemmin seuraamuksista keskusteltu ja hän on ymmärtänyt säännöt.

Me henki pyritään pitämään yllä siten, että asioista voi ja saa keskustella aikuisen kanssa niin hyvässä kuin pahassa. Me-henki syntyy helpommin nuorten välillä, kuin nuorten ja aikuisten välille. Saman henkisyys ja ehkä ikäerot voi vaikuttaa.

MITEN NUORIA VOISI SAADA MUKAAN ARJEN TOIMINTOIHIN?

Kysyä nuorilta mitä ne haluaisivat tehdä. Jos saa ite päättää ni siten. Mielekästä tekemistä velvoitteiden vastapainoksi. Ei pakollista tekemistä. Hyvät asiat motivoivat. **Aikuisen on aina uskottava, että tästä lapsesta saattaa tulla mitä vain, kunhan hän tekee asioita pikkuhiljaa ja askel kerrallaan ja motivoida lasta siten, että nyt kuin tekee tämän ns inhottavan jutun alta pois, niin se on aina askel kohti hänen unelmiaan**.

Selkeät säännöt ja ohjeet. Arjen toiminnan pitäisi olla kiinnostavaa. Tavoitteellinen ja motivoiva toiminta. Jos ei ole mitään mitä odottaa eikä mitään menetettävää, niin voi periaatteessa tehdä mitä vaan mieluisaa tekemistä.

Kiristys ei auta, vaan

- tsemppaamalla
- kannustamalla
- käskemällä :)
- nuoren toiveita kuulemalla
- kannustamalla, aikuisen omalla asenteella, ei olemalla turhan jäykkiä - huumoria kehiin

Ideoita:

- Autolla ajelu musiikkia kuunnellen.
- Dokumentteja ei jaksa aina katella.
- Toiminnallisuutta enemmän lisää.
- Jonkinlainen palkitsemissysteemi esim. jos siivoukset on sujunut hyvin, niin saa jonkun kivan jutun tai "enemmän oikeuksia".
- Nuorilta puhelimet pois päivittäin hetkeksi aikaa.
- Parempia ohjaajia, aitous myös ohjaajissa.
- Jotain yhteistä tekemistä.
- Saisi viettää enemmän aikaa omaohjaajan kanssa, esimerkiksi voisi käydä omaohjaajan kanssa uimassa, elokuvissa, teatterissa yms. harrastamassa.
- Uneksia omasta tulevaisuudesta siten, että omia unelmia/tulevaisuuden suunnitelmia/ammatinvalintaa ei lytätä maan tasalle kertomalla kuinka huono olet koulussa yms.

MITÄ OMAOHJAAJAT MERKITSEVÄT NUORELLE?

”Mul on ollu täst nyt kolme omaohjaajaa. Yks ei ymmärtänyt mua ollenkaan. Tärkeetä on et ne ymmärtää mua silleen kun mä haluun. Mä haluisin viettää sen kans enemmän aikaa koulukodin ulkopuolella.”

Omaohjaajan merkitys riippuu tosi paljon nuoresta. Hän on tärkeä aikuinen, kun oma perhe ei ole täällä. Ihminen, jolle voi kertoa kaiken ja luottamus on tärkeä. Omaohjaaja on nuoren peili: nuori miettii, mitä omaohjaaja tässä tilanteessa tekisi tai mitä hän sanoisi.

Omaohjaaja on tukemassa esimerkiksi palaverissa, auttaa kaikessa, on tukemassa myös perhettä. Omalta ohjaajalta saa apua, jos pystyy luottamaan. Omaohjaaja tietää enemmän sun asioista, hoitaa enemmän.

Omaohjaaja on mentori, isä-/äitihahmo, neuvonantaja, hänen tukihenkilö sekä neuvonantaja. Esim. oma nuori lähtiessä kotiharjoitteluun, soittelee mielellään junasta ja jopa kotoa minulle omaohjaajalle ja kyselee kaikkia asioita jotka liittyvät normielämään. Esimerkkinä: kysytään ruokareseptejä, miten lääkärille pääsee, miten ostan liput tai varan ajan, miten laitan poliisille rikosilmoitusta yms.

Omaohjaaja

- On tärkeä, henkilökohtainen aikuinen.
- On perillä nuorten asioista. Ajaa sun asioita.
- Viettää enemmän aikaa nuoren kanssa
- Omaohjaaja-päivät ovat kivoja
- Läheisempikuin muut ohjaajat
- Luottamuksellisempi suhde
- Lähin turvallinen aikuinen
- Koittaa olla kaveri, keskustelee myös ei-laitosasioita
- Asiainhoitaja: lääkäriajat, sakot, laskut, jne..
- Hoitaa ajankohtaiset nuorta koskevat asiat
- Osaa sanottaa erimielisyydet.
- Kestää myös nuoren suuttumisen.
- On yhteydessä sun vanhempiin ja sosiaalityöntekijään.

Omaohjaaja merkitsee jonkin verran, koska oot niiden kanssa. Ohjaaja siinä missä muutkin. Mulle ei merkitse yhtään mitään. Hoitaa asioita eteenpäin, puhuu, kuuntelee, yrittää auttaa niin kuin muutkin. Ei eroa muista osaston ohjaajista. Ei luottamusta; kaikki mitä sille puhuu, niin päätyy kuitenkin kaikkien korviin osastolla (aikuisien).

MITÄ NUORET HALUAVAT TEHDÄ YHDESSÄ OMAOHJAAJAN KANSSA?

”Nuoret haluavat enemmän aikaa omaohjaajan kanssa, esimerkiksi käydä ulkona syömässä, elokuvissa, aktiviteeteissä, kuten vaikka jokapäiväinen kuntoporraskävely yms., mutta sellaista mahdollisuutta tulee vuodessa ehkä kahdesti ja omaohjaajapäivä laitoksen ulkopuolella on virallisesti vain kerran vuodessa.”

Käydään läpi tulevaisuuden asioita ja konkreettisia tavoitteita. Miten pitää olla ja käyttäytyä. Mitä on odotettavissa. Omaohjaajan voi käydä läpi sijoituksen perusteita, rajoituspäätöksiä ja sääntöjä.

Silloin kun muita nuoria ei ole paikalla, niin ohjaajan kanssa on ihan kiva viettää aikaa. Ei tarvi olla välttämättä tekemistä aina, kunhan saa omaohjaajan kanssa viettää arjessa aikaa. Käydä vaikka harrastamassa yhdessä, joskus jotain elokuva juttu vaikka. Yhdessäolo se tärkein omaohjaajassa, että sillä olisi aikaa (yleensä kiire eikä ehdi).

Toivottaisiin enemmän omaohjaajan kanssa pieniä yhteisiä hetkiä ja aktiviteettejä myös omaohjaajan kanssa erikseen. **Tällä hetkellä se ei ole mahdollista, sillä on liian vähän ohjaajia ja omaohjaajuudelle jää siitä syystä liian vähän aikaa.**

Nuoret haluavat

- ajaa fatbikella
- käydä syömässä
- leipoa
- käydä autoajelulla
- käydä vaateostoksilla
- käydä ulkona enemmän
- urheillla
- katsoa leffoja
- käydä shoppailureissuilla
- juttelua
- kävelylenkkejä
- käydä kahvilassa syömässä ja juttelemassa
- ajelulla musiikin kuuntelua, käydä kahvilla, laitoksen ulkopuolella
- ei tylsiä tehtäviä vaan yhdessä tekemistä
- yhteistä aikaa
- jotain hauskaa
- monipuolista tekemistä

MILLAISIA ASIOITA OLISI TÄRKEÄÄ KÄYDÄ LÄPI (TYÖSTÄÄ) NUORTEN KANSSA?

”Vaikea sanoa, koska ne jutut alkaa sen omaohjaajan kanssa meneen omalla taholla miten tutustutaan ja luottamusta saadaan.”

Mitä nuori itse haluaa. Yksilöllistä, nuoren mukaan.

Perusasioita. Ajankohtaisia tärkeitä asioita. Nuoren perheasiat, nuoren kulttuuritaustan ja perhetaustan sekä perheen toimintamallien ymmärtäminen. Ostoksilla käyntiä, puhumista, asioiden hoitamista, testien tekemistä.

Keskustelua menneisyydestä. Pohdinta/mietiskelyä kuinka asioita voi muuttaa. Mitä vaikeuksia on ollut ennen koulukotiin joutumista. Nuoren haasteista, antaa nuoren kertoa omasta elämästä ja mitkä hän kokee vaikeaksi, missä tarvitsee tukea/ohjausta. Kuunnellaan ja kysytään asioista tietämättömänä, ihmettelemällä joskus ja kysymällä nuoren omista tunteista sekä kokemuksista aikaisemmista paikoista. Voi olla, että nuori ei vasta kaikkiin asioihin rehellisesti, mutta siitä saa ainakin käsityksen hänen ajatusmaailmastaan.

Kysytään nuorelta hänen rajoja ja sietokyvystä eli milloin ja mistä hän saattaa raivostua ja osaako hän rauhoittua. Jos ei osaa rauhoittaa itseään ajoissa, niin omaohjaajan on opeteltava nuorelle rauhoittumisen tapaa, joka sopii juuri sille nuorelle.

Paljon keskusteluja, läsnäoloa, yhdessä vaikka telkkarin katsominen, neuvojen antaminen jopa arkielämässä, asioiden ja vieraiden sanojen selvittämistä, nuoren olotilan ymmärtämistä ja sen läpikäymistä nuoren kanssa, että mikä johti tilanteeseen ja miten se voitaisi hoitaa ensi kerralla eli ns. kognitiivinen lähestymistapaa, sillä menetelmätyöskentelyt eivät välttämättä sovi kaikille syystä, että he eivät ymmärrä kirjoitettua tekstiä tai jopa sen sisältöä heidän kehitysvaikeuksien vuoksi.

”Ärsyttää ettei mulle aina tiedoteta asioista. Haluisin tietää esim aina kun ootte jutellut porukoitten kanssa. En hirveesti halua viettää aikaa ohjaajien kanssa. Ei oo mitään syytä luottaa teihin plus en millään tavalla nauti täällä olosta.”

MIKÄ ON AIKUISEN TEHTÄVÄ KASVATUKSESSA?

”Aikuisen tehtävä laitoksessa ”erilainen” kuin kotona, kotona kasvatus perustuu tunteisiin, kotona se on ikään kuin reilumpaa ja joustavampaa. Kotona kasvatuksesta välittyy välittäminen, laitoksessa aikuiset toimivat työn vuoksi. Lapsi, joka kasvaa laitoksessa on tunteettomampi, saa vähemmän rakkautta, vähemmän tunteita kaikessa toiminnassa. Laitoksessa ei kuulu mihinkään tai kuuluvuuden tunne tulee muiden sijoitettujen kanssa, joka saattaa johtaa siihen, että lapsi tekee tyhmiä kuuluakseen johonkin. Pitäisi olla enemmän sijaisperheitä, että kokisi kuuluvansa johonkin ja näkisi mikä on normaalia.”

Aikuisen tehtävä on olla nuoren tukena, mukana hänen arjessaan, opettaa ja antaa mallia. Antaa oppia myös omasta nuoruudesta. Hän tarjoaa läheisyyden tunnetta ja sitä että on rakastettu. Varmaan perusaikuisten kuuluu kasvattaa lapset, et lapset oppii ymmärtää asioita. ”Mut siin on myös se, et aikuinen oppii lapselta.”

Aikuinen

- huolehtii lapsesta, kattoo et silt ei puutu mtn ja et sil on hyvä olla.
- turvaa lapsen kasvua ja kehitystä.
- estää huonojen asioiden tapahtumista esim. päihteidenkäyttöä.
- huolehtii lapsen ikätason mukaisesti perustarpeista.
- huolehtii, että lapsi käy koulua.
- on turvallinen ja rakastava.
- on lapsen kaa ja ohjaa oikeeseen suuntaan.
- ystävällinen.
- läsnä oleva ja opastava -> ohjata kärsivällisesti ja hoputtamatta.
- ei pomottele, kiristä eikä rajoita.
- antaa mahdollisuutta ja kehuu.
- auttaa vaikeissa asioissa.
- pitää huolta nuoresta.
- juttelee.
- tukee ylipäätänsä asioissa.

Aikuisen tehtävä on, ettei epäonnistu. Selvitellä säännöt ja asetetut rajat, miksi jotkut asiat ovat sellaisia kuten ne ovat ja sitä että rajat ja rakkaus tuovat nuorelle itselle sitä turvallisuutta.

MIHIN LAPSI TARVITSEE AIKUISTA?

"Parhaatkaan ohjaajat ei voi korvata vanhempia."

Rakkautta, hoivaa ja huolenpitoa.

Aikuiset kuuluvat lapsuuteen. Ei lapset pärjää ilman aikuisia ennen kuin ne on aikuisia ite. Lapsi tarvitsee aikuista elämiseen, tuekseen ja turvakseen. Aikuista tarvitaan, että tuntee olevansa hyväksytty, rakastettu. Aikuista tarvitaan lohduttamaan, auttamaan kun tekee vääriä valintoja. Auttamaan ja tukemaan, jos huono päivä tai

ahdistus. Aikuiset tietää ja opettaa asioita. Aikuinen on lapsen puolella myös esimerkiksi silloin, jos huoltaja käyttäytyy huonosti lasta kohtaan.

Aikuinen

- tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä psyykkistä vointia, tulisi olla muutakin kuin rajoituksia.
- laittaa rajat, tukee ja kuuntelee.
- keskustelee.
- auttaa.
- hoitaa arjen sujumisen.
- opettaa ruuanlaittoa
- opettaa kouluun ja työhön lähtemistä.
- huolehtii laskujen maksusta, ruuasta
- auttaa, kun näkee, että jokin on huonosti.
- opettaa tavallisen normaalielämän sääntöjä, arvoja ja vuorovaikutustaitoja.

Aikuisen

- pitää puolustaa lasta.
- tulisi antaa lapselle mahdollisuuksia muuttua ja olla muutakin minkä takia hänet on sijoitettu (huonot asiat).
- pitää kannustaa lasta, tukea tämän hyviä ominaisuuksia, antaa positiivista palautetta, tukea itsetunnon kehittymistä.

MILLAISIA KOKEMUKSIA RAJOITUKSISTA?

Hyviä ja huonoja. Paskoja. Tarpeellisia. Ei liian kovia otteita. Ei provosointia.

Sijoittava taho eli sosiaalityöntekijät antavat samasta mokasta erilaisia rajoituksia, jotka suututtavat nuoria. Esimerkiksi joku saa päihteiden kokeilusta 7 pv rajoitukset kun toinen samasta asiasta ja samalla taustalla oleva nuori saa 30 pv rajoitukset. Mielestäni siinä olisi valtakunnassa tehtävää, että nuoret kokisivat oikeudenmukaisuutta.

Rajoitukset ovat menettäneet merkityksen, kun niitä on ollut vaan rajoitusta rajoituksen perään eli siihen tottuu eli sillä pitäisi olla oikeasti merkitys. Jos rajoitus ei toimi, pitäisi kokeilla jotain muuta, pitäisi esim. enemmän keskustella nuoren kanssa.

Kokemus siitä, että

- lvr:n[1] antaminen on aikuiselle helppo tie tai helppo tapa päästä pois tilanteesta, nuoren mukaan aikuisen tulisi ennemmin selvittää syyt tai mistä on kysymys, että nuori on toiminut siten, että hänelle tulee rajoitus ja yrittää auttaa nuorta tämän ongelmien kanssa esim. keskustelemalla.

- lvr ja ypr[2] eivät toimi esim. päihteidenkäyttäjälle. Se on vain nuorelle akkujen latausta, jotta voi uudestaan lähteä hatkaan ja käyttään. Suhteellisuuden tajua enemmän esim eristäminen vieroitusoireissa, jatkuva seulojen ottaminen, toistuva, jatkuva epäilys päihteidenkäytöstä.

- rajoitustilanteessa on ollut epäkunnioittavaa käytöstä aikuisten taholta.

- rajarit on yleensä ansaittuja. ”*Rajoitukset ovat olleet aiheellisia minulla. Ne on antaneet toisaalta oppia miten toimin toisin. En koe joutuneeni epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi. Mua on joskus rajoitettu liikaa, et on*

[1] lvr= liikkumisvapauden rajoittaminen
https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitustoimenpiteet-sijaishuollossa/liikkumisvapauden-rajoittaminen
[2] ypr=yhteydenpidon rajoittaminen
https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitustoimenpiteet-sijaishuollossa/yhteydenpidon-rajoittaminen

otettu vaik puhelin pois hatkan jälkeen, mut kyl mä tiedän et tekemisillä on seuraukset, et ei silleen oikeestaan mielipidettä."

- rajoituspäätökset on vangitsevia. Niist tulee aina paha mieli. Toisaalta ne ehkäisee ettei tekis tyhmyyksiä. Rajoituksista oppii. Hyvä, että seurataan. Tehokkaampaa lyhyet rangaistukset. Keskusteluja, tiivis yhteistyö. esim LVR 2 vko ja toistetaan, jos ei onnistu.

Rajoitukset tulee olla nuoren tiedossa, jotta seuraamukset eivät tulisi yllätyksenä ja aikuisten on siten helpompi ohjata nuoria ymmärtämään oman käytöksensä vaikutukset ja ottamaan vastaan seuraamukset. Rajoitusten tiedoksi antaminen ei saa missään nimessä olla käskyttelyä eikä aikuisten ylemmyyden ruokkimista. Nuorten kanssa pitää keskustella siten, että heille on kerrottu säännöt ja he ovat olleet niistä sekä seuraamuksista tietoisia, ja että sama kohtalo on tasavertaisena seuraamuksena myös muille samasta asiasta.

KOKEMUKSIA EPÄOIKEUDENMUKAISESTA KOHTELUSTA, ESIMERKKI, MITEN OLISI PITÄNYT TOIMIA?

Aikaisemmin olisi pitänyt puuttua päihteidenkäyttöön. On toimittu vasta sitten kun käyttö on jo todella pitkällä.

Eri lailla kohteleminen. Kaikkia kohdellaan eri lailla, jotkut saa enemmän oikeuksia. Tää tuntuu pahalta.
Kun haukun aikuisia ja tulee uhkailuja rajoituksista. Jos aikuisella huono päivä ja on äkäinen.

- Ei kiinni nuoreen, paitsi jos on aggressiivinen. Jos en halua poistua, yrittäkää vaan puheella tai antakaa olla. Siirryn sitte ite ku siirryn. Uhkailu ja kiristys on väärin.
- Pyydettiin pitää ovi auki, ku aikuiset luuli, et mä viiltelen. Mä halusin olla vaan rauhassa ja sit siirrettiin rauhoittumishuoneeseen ihan turhaan. Ja oli ahdistavaa ja kamalaa ku jouduin olee jonku sylis.
- Esimerkiksi kun on illalla pitänyt kellon mukaan lähteä omaan huoneeseen ja nuori on ollut vielä syömässä keittiössä, niin hänet on komennettu huoneeseen ja jättämään lautanen ruoan kanssa keittiöön. Nuori on kuitenkin halunnut syödä ruokaansa loppuun ja vienyt lautasen huoneeseen. Mielestäni siinä olisi voinut antaa varoituksen myöhästymisestä ja kertoa, että toistuessa tulee vaikka ensi kerralla aikaistetusti huoneeseen lähtemistä illalla eikä näin että se aikaistettu on pantu heti toimeen seuraavalle illalla sillä nuori ei ole ollut tietoinen sanktiosta. Mielestäni olisi pitänyt antaa syödä loppuu. Aikuisen olisi jo aikaisemmin pitänyt huomioida nuorten myöhäinen ajankohta syödä ajatelleen iltatoimia. Tilanne olisi voitu käydä läpi keskustelleen ja kysyä nuorelta, että olisiko voinut syödä aikaisemmin ja jos tällaista vielä ilmenee, niin siitä tulee nuorelle seuraamuksena esimerkiksi aikaistetusti huoneeseen menoa. Mielestäni on reilua, että kun eteen tulee uusi tilanne, jota ei ole aikaisemmin ollut, niin siitä varoitetaan, keskustellaan ja sovitaan seuraamukset siten, että ne on tiedossa kaikilla nuorilla sekä aikuisilla.

MILLAISIA TURVATTOMUUDEN KOKEMUKSIA?

Toisten nuorten toiminta

- En ole kokenut turvattomuuden tunteita, olen kokenut oloni turvalliseksi, mutta jos joku sekoaa (päihteet), silloin tulee turvattomuuden tunne.
- Oon kokenut turvattomuutta silloin kun osastolla muut nuoret riehuu tai sattuu jotakin isompaa.
- Oli yks tapaus toisen nuoren kaa, josta kerroin (tän uhkailuja ja asioiden levittämistä). Asiaan ei puututtu ja sit tapahtui yhteenotto. Ku te ette kuunnellu ja puuttunu ajois. Pitää kuunnella nuorta ja puuttua.
- En ole varma, saanko nopeesti apua, jos joku kävis vaik päälle.

Aikuisten toiminta

- Kiinnipitotilanteet
- Aikuisen tapa toimia, esittää asioita.

MIKÄ TUO TURVAA?

Turvaa tuo paikka, hyvä yhteishenki, yhteinen tekeminen ja se, että ihmiset tuntevat toisensa.
Aikuiset, joiden kanssa saa puhua kaikista asioista.

Turvaa tuovat

- Katto pään päällä, ruoka ja huolenpito
- Arjen yhteiset säännöt, rajat, ohjeet ja aikataulut
- Luotettavat aikuiset, jotka ovat paikalla.
- Aikuisten ystävällisyys sekä osaston yhteishenki.
- Sujuva arki ja säännöt miten toimitaan.
- **Aikuisten jaksaminen.**
- Turvaa tuo perhe, ystävät ja läheiset.
- Faija, koti faijan luona ja jos se kun oon vaan ulkona ja katon tähtitaivasta.
- Turvaa tuo suklaa, puhelin ja äitin kainalo
- Raha.
- Puhelin

- Ei oikein mikään.

MITÄ SINUN MIELESTÄSI NUORESTA PITÄISI TIETÄÄ ENNEN SIJOITUSTA KOULUN JA OMAOHJAAJAN OSALTA?

”Nuorista ois hyvä tietää kaikkee muuta kuin ne virheet mitä sossupapereis lukee, eli hyviä puolia tulis tietää, et millainen se nuori on positiivisessa valossa. En haluis et kukaan tietää mun lapsuudesta, koska siellä on traumoja ja en koe olooni mukavaks. Mul on semmonen tunne et mun oikeus mun yksityisyyden suojaan on viety kun on kerrottu semmosia asioita mistä olisin ite halunnu päättää kerronko vai en.”

Sosiaalityöntekijän tulisi osata kertoa nuorelle täyttääkö laitos nuoren tarpeet. Yksi nuori koki saaneensa tietää sijoituksestaan ihan liian myöhään.

Esitiedoissa tarpeelliset asiat siitä, minkälainen nuori on, vahvuudet ja heikkoudet. Tiedot ovat tärkeitä, sillä työntekijät hoitavat suurimmaksi osaa asioita. Nuoreen tulee ja pitää tutustua, eikä pelkästään lukea papereita, vaan itsekin osoittaa kiinnostusta nuoreen ja siiten, millainen nuori oikeasti on. Paperit ovat usein harhaanjohtavia. On tärkeää tietää nuoren elämään liittyviä perusasioista, kaiken muun saa tietoon arkielämässä. Parasta on, kun myös nuorelta itseltään kysytään taustatiedot. Tärkeää, ettei nuoren taustat leimaa nuorta ja siten lisää entisestään nuoreen kohdistuvia ennakkoluuloja.

Tutustuttaisiin nuoreen ensin henkilökohtaisesti ja sitten vasta papereiden pohjalta. Yhden nuoren mielestä ei pitäisi vanhojen rikkeiden kulkea tiedoissa mukana, jos nuori on muuttunut. Toisen nuoren mielestä pitäisi, koska tieto on usein olennaista. Osa nuorista ei halua kaikkien tiedoksi henkilökohtaisia asioitaan, kuten tietoja seurustelusuhteista, kavereista, perheestä tai menneisyydestä. Nuorten mielestä papereissa on vanhoja huonoja asioita tai asioita, joita entisessä laitoksessa on puhuttu/tehty. He haluaisivat aloittaa ns puhtaalta pöydältä eikä velloa vanhassa, sillä se tuo mieleen vain huonoja asioita ja saa aikuiset ajattelemaan, että tuosta ei ole mihinkään. ”Olisi kerrottu nuoren ongelmat suullisesti, siten että ne eivät olisi kaikkien aikuisten tiedossa.” Nuoret haluavat valita henkilöt, kenelle asioista kerrotaan: ”Omaohjaajalle kerron kyllä kunhan luotan ja tutustun häneen”. Nuorelle on myös vaikeaa se, että lapsuuden tausta siirtyy, varsinkin, jos menneisyys sisältää paljon käsittelemättömiä asioita.

Suurin osa nuorista kuitenkin haluaa, että omat tiedot voidaan jakaa, ”kaikki on kuitenkin dokumentoitu”. "Musta saa tietää kaiken mikä tuntuu tärkeeltä." Nuoret nostivat myös aikuisten ja nuorten vuorovaikutukseen liittyvän epäkohdan, jossa aikuiset tietävät kaiken nuoresta, mutta nuoret eivät tiedä aikuisista mitään.

Koulun osalta on tärkeää tietää

- miten nuorella on mennyt koulussa
- onko käynyt koulua
- pakotetaanko kouluun
- koulumotivaation taso
- millä luokalla nuori on, ajantasainen tieto koulusuorituksista
- todistukset
- poissaolot

- millainen nuori on
- missä nuori on hyvä, missä haasteita ja mikä on vaikeaa
- jos on havaittu oppilaan kohdalla toimivia menetelmiä, niin tieto niistä
- sopivimmat oppimis/opiskelutavat
- onko jotain mikä vaikuttaa oppimiseen? Onko nuorella oppimis-, keskittymis- ja/tai ymmärtämisvaikeuksia (esim ADHD/lukihäiriö/muut kouluvaikeudet). Ylipäätään voisi olla olemassa arviointi nuoren kehitystasosta, sillä se auttaa paremmin ymmärtämään nuorta ja tarjoamaan hänen tasolle vastaava lähestymistapaa, jotta hän voisi kehittyä ja koulunkäynti olisi nuorelle miellyttävä eikä ylitsepääsemätön peikko.
- tuen/avustajan tarve

- nuoren taustasta; onko mitään ongelmia (huumeet, itsetuhoisuus)
- rikosrekisteri, lukea paperit ja ottaa seulat

Omaohjaajan osalta on tärkeää tietää

- miksi nuori tulee koulukotiin
- sijoitushistoria
- perheen tilanne, perhesuhteet ja -taustat sekä heidän keskinäiset välit
- sairaudet
- ruokavalio
- kiinnipidot
-
- luonteenpiirteet, missä asioissa tarvitsee tukea eniten
- mistä nuori pitää ja mistä ei
- aggressiivisuus/impulsiivisuus
- pitäisi tietää nuoren tilanteesta, mielialasta esim onko itsetuhoinen.
- rikostausta
- diagnosoitu käyttäytymisongelma
- vakava päihteidenkäyttö
- nuoren itsevahingoittamisen taso
-
- nuoren vuorovaikutustaidot eli onko hän omalla kehitystasolla vai pitäisikö hänen kanssa käyttää selkokieltä tai muuta kommunikaatiota helpottavia välineitä.
- nuoren rauhoittumisen jälkeisen ajan käyttäytymismalli, esimerkiksi jos nuori suuttuu ja hän joutuu huoneeseensa rauhoittumaan, että saako lähteä heti hänen kanssa keskustelemaan asiasta ja puimaan käytöstään tai pitäisikö antaa vähän aikaa rauhoittua ja lähteä vasta silloin. Onko nuorella olemassa jo itsellä joku rauhoittumistapa opittu.

MITÄ OLISIT HALUNNUT OMASSA TILANTEESSASI TEHTÄVÄN TOISIN?

- "Oliko 12-vuotiaan tarpeen saapua laitokseen poliisin saattamana?"
- Eho oli mulle hyvä pysäytys, mutta ei olisi tarvinnut jatkaa vaativan tason osastolle. Rennompi laitos olisi tämän hetkisessä tilanteessa parempi mulle. Täällä viety vapaus kokonaan.
- Ois voitu kertoa esim. mitä lvr tarkoittaa, kun on vähän eri käytännöt eri laitoksissa.
- Annettu tietoa siitä, onko samassa osastossa esim. väkivaltaisia nuoria, päihdenuoria tms.

- **Oisin toivonu et mulla olis ollu sanavaltaa. Mut en kyl tiedä mis olisin nyt ellen olis täällä. Vaikee sanoo.**
- Siirrosta ei kerrottu. Ei ollut tutustumista ja olisi halunnut käydä ensin rauhassa kotona. Tytön mielestä pitää jutella, tutustua ja käydä läpi, miksi on koulukodissa.
- Olisi pitänyt pelotella etukäteen, ni oisin lopettanu hölmöilyn ja oltais vältytty sijoitukselta koulukotiin. En olis tehnyt tyhmyyksiä.
- Olisin halunnut, että minut oltaisiin siirretty lähemmäksi kotia, jotta olisin voinut tavata enemmän vanhempia ja sisaria. Läheiset ja perhe kaukana täältä.

MITEN AIKUINEN SAADAAN PYSYMÄÄN TÖISSÄ KOULUKODISSA?

"Lisää liksaa heti!"
"Vaatii ohjaajalla olemassa olevan mielenterveysongelman tai paskan elämän :D "

Koulutusvaiheessa pitäisi tuoda ymmärrystä nuorten pahasta olosta. Koulukodissa ei tarvitsekaan pysyä, mutta ei ole myöskään kiva, että työntekijät vaihtuvat usein. Vaihtuvuus on huono sillä, nuorten pitää aina selittää samat asiat.

Nuoret ajattelevat, että työntekijät ”haluavat tehdä tätä työtä”. He ajattelevat, etteivät lapset voi vaikuttaa tähän asiaan, mutta tuovat nuorten väkivaltaisuuden esille ja sen, että nuorten ei pitäisi uhkailla aikuisia. Huumori auttaa jaksamaan. Vahvistetaan yhteisiä kokoontumisia (tyhy-päivät yms), sillä se ”luo yhteenkuuluvuutta ja siinä opitaan tuntemaan muiden osastojen työntekijöitä siten, että se ei ole vaan se ääni puhelimessa tai joku yksityinen kontakti sijaisena muilla osastoilla”. ”Työyhteisön hyvinvointi on tärkeää. Ei kiusaamista, kaikkia kunnioitetaan. Että nuoret ois positiivisia, sais tehdä kivoja juttuja nuorten kanssa ja et olis hyvä palkka.”

Jos nuoret kertovat jotain ohjaajasta, nuorta tulisi kuunnella. Sanotaan vaan "ei meillä niin tapahdu". Aikuisilla pitäisi olla kaikilla samat säännöt.

MILLAINEN ON AMMATTITAITOINEN AIKUINEN?

Ammattitaitoinen aikuinen:

- Osaa tuntea ja auttaa.
- Ymmärtää isomman ”kuvion”, ei puutu pieniin asioihin esim. nikotiinivalmisteiden ratsaamiseen.
- On kiinnostunut nuorista ja työstään.
- Joka ymmärtää nuoria ja jolla on kokemusta.
- On huumorintajuinen, huomioon ottava, auttavainen ja reilu.
- Omaa auktoriteettia ja jämäkkyyttä.
- Kuuntelee.
- Ottaa huumorilla asiat ja tekee sydämellä.
- Välittää nuorista.
- Aito, haluaa auttaa.
- Vaitiolovelvollinen, ei juorua. Oikeudenmukainen.
- On tasaveroinen eikä keksi omia sääntöjä.
- Tekee päätöksiä, on varma työstään.
- Osaa huolehtia nuoren asioista, osaa käsitellä kaikki nuoria tasavertaisesti, on tiukka mut ei liian tiukka, on mukava.
- Osaa olla tuomatta pahaa oloaan töihin tai oo vittumainen ja ei kiristä.
- Rento, ei valita mitättömistä asioista. Turhasta valitusta on niin paljon.
- Arvostaa nuorta, osaa kertoa asioista ilman kysymistä, neuvoo ja kertoo asioista ja tilanteista.
- Ottaa nuoret huomioon, oikeudenmukainen, tasavertainen kaikkia kohtaan, osaa olla oma itsensä eikä näyttele, nauraa höpöttää nuorten kanssa, hyvä sen olla myös jämäkkä ja turvaa tuoma aikuinen.

- Sellainen, joka ottaa työkaverin huomioon ja jakaa osastolla olevan työtaakan siten, että tarjoutuu tekemään vaikka sitä mitä osaa parhaiten. Jos ei tiedä toisella osastolla olemisesta mitään, niin kysyisi ja olisi vaikka nuorten luona olemalla siellä läsnä.
- Tietää asiois jo ennen ku menee kysymään meilt

MILLAISEN AIKUISEN HALUAT?

”Sellaisen, jolle uskaltaa puhua, että se ei suutu.”

Haluan aikuisen, joka

- ymmärtää ”läpän”.
- osaa olla nuoren kanssa samalla ”tasolla”.
- vie kuntosalille/liikkumaan.
- ei kysele liikoja.
- osaa nauraa ja itkeä niinku mekin, sellaisen jonka kanssa tuntee olonsa turvalliseksi
- kanssa tulee toimeen; henkilökemiat. Ärsyttäviä asioita on keljuilu ja huonot läpät, epäoikeudenmukainen käytös, epäasiallinen huumorintaju, turhat rangaistukset (huonehoito käytännössä ilman syytä), epäasiallinen kielenkäyttö ohjaajalta. Jos kyseenalaistaa ohjaajan toiminnan saa rankun, menee ns. tunteisiin.
- ei ole ihan nuoria. Niitä on liikaa, pitää tietää elämästä jotakin. Vanhemmat ohjaajat ovat rennompia ja leppoisampia. Luotettavan, hyvän työssään, tietää mitä tekee ja osaa hoitaa asiat. Nuoremmat yrittää päteä ja laittaa ittensä nuorta ylemmäksi. Samanarvoisuus unohtuu.
- antaa karkkia.
- omaa toimiva pelisilmän.
- on omistautunut työlle ja on kiinnostunut nuorten asioista ja haluaa nuorta innostaa saavuttamaan omia unelmia.
- osaa auttaa arjen hommissa.

Haluan aikuisen, joka on

- huumorintajuinen ja mukava, ei pomputteleva.
- luottamuksen arvoisen.
- reilu ja rento.
- rehellinen.
- ei ole kova äänekäs, ylimielinen.
- ymmärtää, kuuntelee mua oikeesti, osaa kommunikoida nuoren kanssa ja esittää hyviä mielipiteitä. Tärkeetä on ettei pura omaa pahaa oloa nuoreen.
- kodinhenkinen ja maalaisjärkinen.
- luotettava, mukava, hauska, helppo, läppä lentää.
- viittii lähteä esim lenkille.

- Jos ei tykkää, lähtee pois täältä.